

ارتباط آموزه‌ی شفاعت در بخش‌های دین اسلام از منظر آیات و روایات

فاطمه عباسیان اسفرجانی^۱، محمدمهدی عباسیان اسفرجانی^۲، فرحناز معمار^۳

^۱ دانشگاه معارف قرآن و عترت علیهم السلام اصفهان / f.abbasiyan67@gmail.com

^۲ دانشگاه معارف قرآن و عترت علیهم السلام اصفهان / mohammad.abbasiyan69@gmail.com

^۳ دانشگاه معارف قرآن و عترت علیهم السلام اصفهان / f.memar90@gmail.com

چکیده

باتوجه به اینکه اسلام‌ناب، بهترین آموزه‌ها را برای رشد معنوی انسان به‌ارمغان آورده است، برای نیل به تربیت مطلوب و سعادت دنیوی و اخروی، باید این آموزه‌ها به‌خوبی تبیین و بکار گرفته شود. در غیر این صورت علیرغم ارسال انبیاء و امامان در راستای هدایت و سعادت بشری، انسان‌ها باز هم به بیراهه خواهند رفت. یکی از این آموزه‌های دینی، «شفاعت» است که از مسلمات قرآنی و معارف دینی و جزء ضروریات مذهب شیعه است. و هدف از ایجاد امیدواری برای اصلاح خطا در قلب گنه‌کار و پیوند معنوی با شفیعان در جهت نیل به تقرب الهی می‌باشد. این پژوهش تلاش دارد تا بر اساس آیات و روایات، به بررسی و ارتباط این آموزه در بخش‌های مختلف دین اسلام بپردازد که بر اساس روش کتابخانه‌ای و جمع‌آوری اطلاعات از آثار مکتوب انجام یافته است. طبق نتایج بدست آمده؛ شفاعت با بخش‌های دین اسلام ارتباط دارد، در ذیل به برخی از این نتایج اشاره می‌گردد:

- در منظر قرآن، شفاعت نه‌تنها در تضاد با توحید نیست بلکه خط اصلی آن، به اذن خداوند برمی‌گردد و تا او اجازه ندهد کسی حق شفاعت ندارد. بنابراین شفاعت تأکیدی بر مسئله‌ی توحید است. - آنچه موافق عدالت است، این است که به کسی ظلم نشود و حق کسی ضایع نگردد؛ و اگر به کسی به طور قانونمند لطف شود، منافاتی با عدالت ندارد. - گنه‌کاران با شفاعت، مورد فیض مغفرت الهی قرار خواهند گرفت و افراد بی‌گناه و پاک، با شفاعت به درجات و مراتب بالاتر ارتقا خواهند یافت.

واژه‌های کلیدی

شفاعت، دین اسلام، اعتقادات، اخلاقیات، احکام

مقدمه

خداوند متعال دستوراتی را برای سعادت انسان قرار داده است و همواره فرستادگانی را برای آشنایی انسان‌ها با این دستورات ارسال کرده است. همه‌ی فرستادگان الهی در یک مسیر بوده‌اند و پیامبران قبلی مبشّر پیامبران بعد از خود، و پیامبر بعدی تأییدکننده‌ی پیامبران قبل از خود بوده‌اند.

از آنجایی که دین حق در هر زمان یکی بیش نیست (مطهری، ۱۳۹۱: ۱/ ۲۷۵)، خداوند، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم را خاتم‌النبيين قرار داد «وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ» (احزاب: ۴۰)

و دین اسلام را دین بر حق و تکامل‌یافته‌ی ادیان الهی معرفی نمود و آن را مورد رضای خود خواند «وَرَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا (مانده: ۳)، إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ (آل عمران: ۱۹)» و نیز فرمود: «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ (آل عمران: ۸۵)؛ و هر که جز اسلام، دینی [دیگر] جوید، هرگز از وی پذیرفته نشود، و وی در آخرت از زیانکاران است.»

شهید مطهری در توضیح این آیه می‌گوید: اسلام همان تسلیم است و دین اسلام همان دین تسلیم (در مقابل حق) است، ولی حقیقت تسلیم در هر زمانی شکلی داشته و در این زمان شکل آن همان دین گرانمایه‌ی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم است. قهراً کلمه اسلام تنها بر آن منطبق می‌گردد. به دیگر سخن لازمه‌ی تسلیم خدا شدن، پذیرش دستوره‌ی او می‌باشد و روشن است که همواره باید به آخرین دستور خدا عمل شود. آخرین دستور خدا همان است که آخرین رسول او آورده باشد. (مطهری، ۱۳۹۱: ۱/ ۲۷۷)

در قرآن آمده است: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (توبه: ۳۳)؛ او کسی است که پیامبرش را با هدایت و دین در ست، فرستاد تا آن را بر هر چه دین است پیروز گرداند، هر چند مشرکان خوش نداشته باشند.» منظور از دین حق همین آئینی است که اصولش حق و فروعش نیز حق و بالاخره تاریخ و مدارک و اسناد و نتیجه و برداشت آن نیز حق است و بدون شک آئینی که هم محتوای آن حق باشد و هم دلایل و مدارک و تاریخ آن روشن، باید سرانجام بر همه آئین‌ها پیروز گردد. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۱۷/ ۳۷۰)

دین الهی تنها راه سعادت انسانی و اصلاح‌کننده امور حیاتی است، دین است که فطرت را با فطرت اصلاح می‌کند و قوای مختلفه را هنگام طغیان به حال اعتدال برمی‌گرداند و رشته زندگانی دنیوی و اخروی، مادی و معنوی انسان را به نظم درمی‌آورد. (طباطبایی، ۱۳۶۶: ۱۵۹/۳)

حال که دین اسلام، به‌عنوان دین کامل تبیین شد، لازم است تا بخش‌های دین اسلام به‌طور مختصر معرفی شود.

از آنجایی که هر یک از آموزه‌های دینی؛ تاثیراتی در بخش‌های مختلف دین دارند و با توجه به اهمیت موضوع شفاعت در دین اسلام، ضروری است ارتباط این آموزه‌ی مهم در بخش‌های این دین الهی مورد توجه قرار گیرد. که در ادامه با توجه به موضوع این پژوهش، ابتدا به طور اختصار معنای لغوی و اصطلاحی واژه‌ی «شفاعت» پرداخته و سپس